

Steeds meer mensen dreigen steeds vroeger in de problemen te komen

Het Laatste Nieuws - 10 Nov. 2017

12% van de Vlaamse kinderen groeit op in kansarmoede. Velen van hen zullen zonder of met een laag diploma de arbeidsmarkt betreden, wat hun kansen om de spiraal van de generatiearmoede te doorbreken niet bepaald groter maakt. Is er niet iets grondig mis met het systeem?

Een ontstellende 1,7 miljoen mensen in dit land leven momenteel onder de Europese armoedegrens. Het spreekt voor zich dat kinderen die in armoede opgroeien serieus beperkt worden in hun ontwikkelingskansen.

"Kansarmen hebben niet alleen chronische financiële problemen, maar lijden daarnaast ook bovengemiddeld aan een laag zelfbeeld, een wankel gezondheid, een afbrokkeling van de gezinsrelaties en de afwezigheid van een ondersteunend sociaal netwerk", legt professor Ides Nicaise van het HIVA Onderzoeksinstituut voor Arbeid en Samenleving (KU Leuven) uit. "Het zijn vooral de laaggeschoolde en laaggeletterde ouders die moeite hebben om hun kinderen op een goede manier doorheen hun schoolloopbaan te begeleiden. Daarnaast zijn er nog steeds bijzonder veel leerkrachten die moeilijke leefomstandigheden en een bepaalde sociale achtergrond nogal gemakkelijk gelijkschakelen aan een laag IQ. Dat verklaart waarom kinderen uit kwetsbare gezinnen behoorlijk snel worden opgegeven. Ons onderwijs slaagt er onvoldoende in om hen echt kansen te bieden."

Het gevolg van dat alles is dat nogal wat kansarmen de middelbare school zonder diploma verlaten en drop-outs worden. "De nakende hervorming van het secundair onderwijs gaat ook niet ver genoeg om dat ten gronde te kunnen veranderen", zegt Frederic Vanhauwaert, algemeen coördinator van het Netwerk Tegen Armoede. "De zogenaamde 'watervalproblematiek', waarbij kinderen in het ASO starten, om dan via het TSO finaal in het BSO te stranden, wordt nog steeds onvoldoende aangepakt. Nochtans zit daar de grootste knoop: die leerlingen verliezen gaandeweg al hun motivatie, omdat er steeds minder van hen verwacht wordt. Wat er dan wel moet gebeuren? Verbeter de opvolging door de scholen en de CLB's. Zorg voor een veel hechtere samenwerking tussen scholen, CLB's en VDAB. Er worden nu wel al enkele pogingen ondernomen, zoals met het duale leren en een meer arbeidsgericht onderwijs, maar voorlopig volstaan die niet. Zeker in het BSO moet je de meest kwetsbare jongeren echt bij de hand nemen."

De Schoolverlaters editie 2017 van de VDAB bevestigt zwart op wit dat een lage scholingsgraad de positie op de arbeidsmarkt sterk bemoeilijkt. Vorig jaar waren er in Vlaanderen 71.810 schoolverlaters. Een jaar later stond nog 11% van hen (7.898 jongeren) ingeschreven als werkzoekend. Kijk wat dieper (tabel 1) en je ziet de enorme verschillen in de scholingsgraad: bijna 1 op de 3 (30,6%) laaggeschoolden (zonder diploma secundair onderwijs) zat na een jaar zoeken nog altijd zonder job. Bij de middengeschoolden (met een diploma secundair onderwijs op zak) ging het bijvoorbeeld nog om 12,5% en bij de hooggeschoolden (met een diploma hoger onderwijs) om amper 4,8%. Wie bovendien de cijfers van de evolutie van laaggeschoolde schoolverlaters bekijkt (tabel 2), merkt op dat we het niet beter, maar slechter doen.

Een duurzame job is een belangrijke hefboom om structureel uit de problemen te blijven – zij het niet de enige. Maar wat als het daarvoor bij voorbaat al te laat is? Frank Van Dender helpt als werk-welzijnsbemiddelaar bij de VDAB Antwerpen jaarlijks ongeveer 120 'cliënten' met een armoedeprofiel terug op weg. "Om in een werk-welzijnstraject te kunnen stappen, volstaat het niet om het financieel moeilijk te hebben. Want dan zouden heel veel werkzoekenden in aanmerking komen. Mijn cliënten hebben daarnaast ook af te rekenen met een mix van randproblemen: slechte huisvesting, wankel gezondheid, chronische schulden, kinderopvang nodig die ze niet kunnen betalen... In een open gesprek probeer ik in kaart te brengen wat iemand nu concreet verhindert om écht werk te maken van werk. Vaak komt het erop neer dat je moeilijk volop voor een job kan gaan als je al dag na dag aan het strijden bent om simpelweg te overleven. En dus moeten we diverse problemen eerst grondig aanpakken voor we echt aan een werktraject kunnen beginnen. Dat houdt wel in dat de cliënt en ik elkaar voor de volle 100% moeten kunnen vertrouwen, want ik kan niet anders dan vaak heel delicate kwesties aan te kaarten. Bij echt acute problemen schakel ik een van onze ervaringsdeskundigen in. Zij kunnen zich nog veel beter in de soms schrijnende toestand van deze mensen inleven, omdat ze zelf ooit heel diep hebben gezeten."

Marleen Koch is zo'n ervaringsdeskundige in de armoede en sociale uitsluiting. "Ik heb zelf jarenlang geworsteld met armoede. Elke dag was het knokken om eten op tafel te krijgen, om ervoor te zorgen dat mijn kinderen kleren hadden, om uit te rekenen of er wel voldoende geld was om naar de dokter of de tandarts te gaan... Mijn leven veranderde totaal toen ik een vierjarige opleiding ging volgen om als ervaringsdeskundige aan de slag te gaan. Sinds november 2008 ben ik zelf hulpverlener bij de VDAB in Genk. Ik ben dus het levende bewijs dat je door voldoende motivatie en ondersteuning wel degelijk iets aan je situatie kan doen. Ik help kansarme werkzoekenden bij veel praktische zaken, zoals schuldbemiddeling, contacten met advocaten en deurwaarders, het OCMW, de schoolcontacten van de kinderen... Boven alles geef ik mensen tijd om langzaam maar zeker weer zichzelf te worden. Want op een bepaald punt moeten ze wel in staat zijn om hun leven opnieuw in eigen handen te nemen."

Een werk-welzijnstraject bij de VDAB duurt maximaal twee jaar. Uiterlijk dan moet de cliënt kunnen zijn doorstromen naar een opleiding of tewerkstellingstraject.

Frank Van Dender: "Wie dat wil, kan in die periode ook deelnemen aan een intensief groepsluit. Samen met 10 tot 15 lotgenoten werkt hij of zij dan gedurende een zestal maanden onder meer aan arbeidsattitudes, sleutelvaardigheden en persoonlijke leerpunten. Onze ervaring is dat de mensen elkaar daar echt naar boven trekken en er tegelijk zelf sterker van worden. Het gebeurt bijvoorbeeld regelmatig dat ongekwalificeerde schoolverlaters alsnog beslissen om verder te studeren. Het is en blijft altijd een proces van vallen en opstaan. Maar elke stap in de goede richting kan een groot verschil maken."

Zowel het Netwerk Tegen Armoede als het HIVA zien in de transversale werk-welzijnstrajecten van de VDAB een goede manier om kwetsbare mensen op een duurzame manier naar werk te begeleiden. Maar tegelijk maken ze zich toch zorgen om het relatief lage budget dat de overheid ervoor over heeft. "In 2015 was er nog meer dan 1,1 miljoen euro voorzien", zegt Frederic Vanhauwaert. "Vandaag gaat het nog om hooguit 760.000 euro en dat roept toch wel vragen op. Vooral omdat dit net de mensen zijn die in de klassieke activeringstrajecten het snelst uitvallen."

Professor Ides Nicaise ziet bovendien nog een ander gevaar: “Ook de kwaliteit van de andere inschakelingsmaatregelen lijdt onder de besparingen. En het nefaste federale beleid sluit steeds meer jongeren meteen al aan de bron uit. Laaggeschoolde schoolverlaters hebben tegenwoordig sowieso geen recht meer op een uitkering. Er wordt verondersteld dat zij zich wel spontaan voor arbeidsbemiddeling zullen aanbieden. Maar waarom zouden zij de VDAB vertrouwen nadat de RVA hen eerst heeft geschorst? In de praktijk kijkt dus helemaal niemand naar hen om. Op een dag zullen zij op hun beurt aan een gezin beginnen en vervolgens de kansarmoede aan hun kinderen doorgeven. Als we niet heel goed opletten, krijgen we straks een maatschappij waarin almaar meer mensen steeds vroeger in grote problemen komen.”

Geen diploma maar wel op zoek naar een job? Bekijk eens deze vacatures.

Lees ook:

Wie vindt nog werk zonder diploma?

Zonder diploma verdien je al snel 20% minder dan het Belgisch gemiddelde

Geen diploma, toch geslaagd: deze miljardairs deden het

Bron: vacature.com.

Piet Verbeest